21 ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙ ගහපතයො ධම්මචාරී සමචාරී 'අහො වතාහං ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යන්ති' ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං සො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය. තං කිස්ස හෙතු? තථා හි සො ධම්මචාරී සමචාරීති.

22. එවං වුත්තෙ වෙරඤ්ජකා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා භගවන්තං එතදවොචුං: අභික්කන්තං භො ගොතම, අභික්කන්තං භො ගොතම. සෙය්‍යථාපි භො ගොතම නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය: චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛින්තීති, එවමෙවං භොතා ගොතමෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එතෙ මයං භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාම ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකෙ නො භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතෙ සරණං ගතෙති.

වෙරඤ්ජකසුත්තං දුතියං

1. 5. 3.

මහාවෙදල්ල සුත්තං

1. එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා මහාකොට්ඨිතො සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි. උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරාණීයං[1] වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි, එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා මහාකොට්ඨිතො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච:

2. "දුප්පඤ්ඤො දුප්පඤ්ඤොති ආවුසො වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො ආවුසො දුප්පඤ්ඤොති වුච්චතී"ති?

නප්පජානාති නප්පජානාතීති ඛො ආවුසො, තස්මා දුප්පඤ්ඤොති වුච්චති. කිඤ්ච නප්පජානාති? ඉදං දුක්ඛන්ති නප්පජානාති, අයං දුක්ඛසමුදයොති නප්පජානාති, අයං දුක්ඛනිරොධොති නප්පජානාති, අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති නප්පජානාති. නප්පජානාති, නප්පජානාතීති ඛො ආවුසො, තස්මා දුප්පඤ්ඤොති වුච්චති.

---

1. සාරණීයං, මජ්සං.

21. ගෘහපතියෙනි, ඉදින් ධම්මචාරී සමචාරී පුද්ගල "මම ආශ්‍රවක්ෂයයෙන් අනාශ්‍රව වූ චේතොවිමුක්ති ප්‍රඥාවිමුක්ති දුටුදැම්හිම තමා විසින් දැන පසක් කොට උපයාගෙන වාස කෙරෙම් නම්, මනා මැනැ"යි කැමැති වේ නම්, "හේ ආශ්‍රවක්ෂයයෙන් අනාශ්‍රව වූ චේතොවිමුක්ති ප්‍රඥාවිමුක්ති දුටුදැම්හිම තමා විසින් දැන පසක් කොට උපයාගෙන වාස කෙරේ" යන මේ කරුණ සිදු වන්නේය. ඒ කවර හෙයින යත්: හේ ධම්මචාරී සමචාරී වෙයි. එහෙයින.

22. මෙසේ වදාළ කල්හි වෙරඤ්ජා වැසි බමුණු ගෘහපතියෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙසේ සැලකළහ: භවත් ගෞතමයන් වහන්ස, ඉතා මැනැවි. භවත් ගෞතමයන් වහන්ස, ඉතා මැනැවි. භවත් ගෞතමයන් වහන්ස, යටිකුරු කළ දෙයක් හෝ උඩුකුරු කරන්නේ වේද, වසා තිබූ දෙයක් විවර කරන්නේ වේද, මංමුළාවූවකුට මඟ කියා දෙන්නේ හෝ වේද, එපරිද්දෙන්ම භවත් ගෞතමයන් විසින් නොයෙක් අයුරින් දහම් පැවැසිණ. මේ අපි භවත් ගෞතමයන් වහන්සේ සරණ කොට යම්හ. ධර්මය හා භික්ෂුසංඝයා ද සරණ කොට යම්හ. භවත් ගෞතමයන් වහන්සේ අද පටන් කොට දිවිහිමියෙන් සරණ ගත උපාසකයන් සේ අප දරණ සේක්වායි සැලකළහ.

වෙරඤ්ජක සූත්‍රය දෙවැනියි.

1. 5. 3.

මහාවෙදල්ල සූත්‍රය

1. මා විසින් මෙසේ අසන ලදී: එක් කාලයෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත් නුවර 'ජේතවන' නම් වූ, අනේපිඬු මහසිටාණන්ගේ අරමෙහි වැඩවසනසේක. එකල ආයුෂ්මත් මහාකොට්ඨිත තෙරණුවෝ සවස්වරුයෙහි පිළිසමවතින් නැගී සිටියාහු ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරුණුවන් කරා එළැඹියහ. එළඹ ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරණුවන් හා සමග සතුටු වූහ. සතුටට සිහි සිහිකරනුවට නිසි බස් බැණ නිමවා එකත්පසෙක හුන්හ. එකත් පසෙක හුන් ආයුෂ්මත් මහාකොට්ඨිත තෙරණුවෝ ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරණුවන්ට මෙසේ සැලකළහ.

2. 'ඇවැත්නි, දුෂ්ප්‍රාඥය, දුෂ්ප්‍රාඥයයි කියනු ලැබේ. ඇවැත්නි, කීපමණෙකින් දුෂ්ප්‍රාඥය යි කියනු ලැබේ ද?"

'නොදනියි නොදනියි යනු යම් හේතුවෙක් වේ ද, එහෙයින් 'දුෂ්ප්‍රාඥය'යි කියනු ලැබේ. කුමක් නොදන්නේය යත්: 'දුක මේ' යයි නොදන්නේය. 'දුඃඛසමුදය මේ' යයි නොදන්නේය, 'දුඃඛනිරොධ මේ'යයි නොදන්නේය. 'දුඃඛනිරොධගාමිනී ප්‍රතිපත් මේ'යයි නොදන්නේය. ඇවැත්නි, මෙසේ 'නොදනියි නොදනියි' යන යම් හෙතුවෙක් වේද, එහෙයින් 'දුෂ්ප්‍රාඥය'යි කියනු ලැබේ

3. සාධාවුසොති ඛො ආයස්මා මහාකොට්ඨිතො ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං උත්තරිං පඤ්හං ආපුච්ඡි:

"පඤ්ඤවා පඤ්ඤවාති ආවුසො වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො ආවුසො පඤ්ඤවාති වුච්චතී"ති?

පජානාති පජානාතීති ඛො ආවුසො, තස්මා පඤ්ඤවාති වුච්චති. කිඤ්ච පජානාති? ඉදං දුක්ඛන්ති පජානාති, අයං දුක්ඛසමුදයොති පජානාති, අයං දුක්ඛනිරොධොති, පජානාති. අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති පජානාති. පජානාති පජානාතීති ඛො ආවුසො, තස්මා පඤ්ඤවාති වුච්චති.

4. "විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණන්ති ආවුසො වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො ආවුසො විඤ්ඤාණන්ති වුච්චතී"ති?

විජානාති විජානාතීති ඛො ආවුසො, තස්මා විඤ්ඤාණන්ති වුච්චති. කිඤ්ච විජානාති: සුඛන්තිපි විජානාති, දුක්ඛන්තිපි විජානාති, අදුක්ඛමසුඛන්තිපි විජානාති. විජානාති විජානාතීති ඛො ආවුසො, තස්මා විඤ්ඤාණන්ති වුච්චතීති.

5. "යා චාවුසො පඤ්ඤා, යඤ්ච විඤ්ඤාණං ඉමෙ ධම්මා සංසට්ඨා උදාහු විසංසට්ඨා, ලබ්භා ච පනිමෙසං ධම්මානං විනිබ්භුජිත්වා විනිබ්භුජිත්වා නානාකරණං පඤ්ඤාපෙතු"න්ති.

යා චාවුසො පඤ්ඤා, යඤ්ච විඤ්ඤාණං ඉමෙ ධම්මා සංසට්ඨා නො විසංසට්ඨා. න ච ලබ්භා ඉමෙසං ධම්මානං විනිබ්භුජිත්වා විනිබ්භුජිත්වා නානාකරණං පඤ්ඤාපෙතුං. යඤ්චාවුසො පජානාති තං විජානාති. යං විජානාති තං පජානාති. තස්මා ඉමෙ ධම්මා සංසට්ඨා නො විසංසට්ඨා. න ච ලබ්භා ඉමෙසං ධම්මානං විනිබ්භුජිත්වා විනිබ්භුජිත්වා නානාකරණං පඤ්ඤාපෙතුන්ති.

6. "යා චාවුසො පඤ්ඤා, යඤ්ච විඤ්ඤාණං ඉමෙසං ධම්මානං සංසට්ඨානං නො විසංසට්ඨානං කිං නානාකරණ"න්ති?

යා චාවුසො පඤ්ඤා, යඤ්ච විඤ්ඤාණං ඉමෙසං ධම්මානං සංසට්ඨානං නො විසංසට්ඨානං පඤ්ඤා භාවෙතබ්බා, විඤ්ඤාණං පරිඤ්ඤෙය්‍යං. ඉදං නෙසං නානාකරණන්ති.

7. "වෙදනා වෙදනාති ආවුසො වුච්චති කිත්තාවතා නු ඛො ආවුසො වෙදනාති වුච්චතී"ති?

3. ඇවැත්නි, මැනැවැ''යි කියා ආයුෂ්මත් මහාකොට්ඨිත තෙරණුවෝ ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරණුවන්ගේ බස අභිනන්දන කොට අනුමෝද ව ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරණුවන් මතුයෙහි පැන පුළුවුත්හ:

''ඇවැත්නි. 'පැනැතියෙ පැනැතියෙ' යි කියනු ලැබේ. ඇවැත්නි, කිපමණෙකින් පැනැතියෙ'යි කියනු ලැබේ ද?

ඇවැත්නි, 'දනී දනී' යන යම්හෙතුයෙක් වේද, එහෙයින් පැනැතියහ'යි කියනු ලැබේ. කුමක් දන්නේය යත්: 'දුක මේ' යයි දන්නේය, 'දුඃඛසමුදය මේ'යයි දන්නේය 'දුඃඛනිරොධ මේ'යයි දන්නේය, 'දුඃඛනිරොධගාමිනී ප්‍රතිපත් මේ' යයි දන්නේය. ඇවැත්නි, මෙසේ 'දනී දනී' යන යම් හෙතුයෙක් වේද, එහෙයින් 'පැනැතියහ'යි කියනු ලැබේ.

4. ''ඇවැත්නි 'විඥනය විඥනය'යි කියනු ලැබේ. ඇවැත්නි, කිපමණෙකින් 'විඥන'යයි කියනු ලැබේ ද?''

ඇවැත්නි, 'දන්නේය, දන්නේය' යන යම් හෙතුයෙක් වේද, එහෙයින් විඥනයයි කියනු ලැබේ. කුමක් දන්නේය යත්: 'සුඛවෙදනා ය'යි ද දන්නේ ය. 'දුඃඛ වෙදනා ය' යිද දන්නේය. 'අදුඃඛාසුඛවෙදනා ය'යි ද දන්නේය. ඇවැත්නි, මෙසේ 'දන්නේය, දන්නේ ය' යන යම් හෙතුයෙක් වේද, එහෙයින් 'විඥන'ය යි කියනු ලැබේ.

5. ''ඇවැත්නි, යම් ප්‍රඥයෙක් ඇද්ද, යම් විඥනයෙක් ඇද්ද, මේ දහම්හු (එකොත්පාදාදි ලකුණින්) සංසට්ඨ (මිශ්‍ර) වෙද්ද?. නොහොත් විසංසට්ඨ (අමිශ්‍ර) වෙද්ද? මේ දහමුන් වෙන් වෙන් කොට වෙනස පනවන්නට හැකි වේ ද?''

ඇවැත්නි, යම් ප්‍රඥයෙක් ඇද්ද, යම් විඥනයෙක් ඇද්ද, මේ දහම්හු සංසට්ඨයහ. මේ දහමුන් (අරමුණු ආදී විසින්) වෙන් වෙන් කොට වෙනස පනවන්නට නො ද හැකිය. ඇවැත්නි, (මාර්ගප්‍රඥව) යම් චතුසත්‍යධර්මයක් (ප්‍රඥනකෘත්‍ය විසින්) දනී ද, (මාර්ග විඥනය ද) ඒ දහම (විඥන කෘත්‍ය විසින්) දන්නේ ය, (මාර්ග විඥනය) යම් චතුසත්‍යධර්මයක් (විඥන කෘත්‍ය විසින්) දනී ද, (මාර්ග ප්‍රඥව ද) ඒ දහම් (ප්‍රඥනකෘත්‍ය විසින්) දනී. එහෙයින් මේ දහම්හු සංසට්ඨයහ. අසංසට්ඨ නො වෙත්. මේ දහමුන් වෙන් වෙන් කොට වෙනස පනවන්නට නො ද හැකිය.

6. ''ඇවැත්නි, යම් ප්‍රඥයෙක් ඇද්ද, යම් විඥනයෙක් ඇද්ද, සංසට්ඨ ව සිටි, අසංසට්ඨ නො වන, මේ දහමුන්ගේ වෙනස කිම.?''

ඇවැත්නි, යම් ප්‍රඥයෙක් ඇද්ද, යම් විඥනයෙක් ඇද්ද, සංසට්ඨ ව සිටි, අසංසට්ඨ නො වන, මේ දහමුන් අතුරින් (මාර්ග) ප්‍රඥව භාවිය යුතුය. (විදර්ශනා) විඥනය පරිඥෙය (පිරිසිඳ දත යුතු) වෙයි. මේ උන් දෙදෙනාගේ වෙනස යි.

7 ''ඇවැත්නි, 'වෙදනාය වෙදනාය' යි කියනු ලැබේ. ඇවැත්නි, කිපමණෙකින් වෙදනා'යයි කියනු ලැබේ ද?''

වෙදෙති වෙදෙතීති ඛො ආවුසො, තස්මා වෙදනාති වුච්චති කිඤ්ච වෙදෙති?. සුඛම්පි වෙදෙති, දුක්ඛම්පි වෙදෙති, අදුක්ඛමසුඛම්පි වෙදෙති. වෙදෙති වෙදෙතීති ඛො ආවුසො, තස්මා වෙදනාති වුච්චතීති

8 "සඤ්ඤා සඤ්ඤාති ආවුසො වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො ආවුසො සඤ්ඤාති වුච්චතී"ති?.

සඤ්ජානාති සඤ්ජානාතීති ඛො ආවුසො, තස්මා සඤ්ඤාති වුච්චති. කිඤ්ච සඤ්ජානාති? නීලකම්පි සඤ්ජානාති, පීතකම්පි සඤ්ජානාති, ලොහිතකම්පි සඤ්ජානාති, ඔදාතම්පි සඤ්ජානාති සඤ්ජානාති, සඤ්ජානාතීති ඛො ආවුසො, තස්මා සඤ්ඤාති වුච්චති.

9. "යා චාවුසො වෙදනා යා ච සඤ්ඤා යඤ්ච විඤ්ඤාණං ඉමෙ ධම්මා සංසට්ඨා උදාහු විසංසට්ඨා, ලබ්භා ච පනිමෙසං ධම්මානං විනිබ්භුජිත්වා විනිබ්භුජිත්වා නානාකරණං පඤ්ඤාපෙතු"න්ති?

යා චාවුසො වෙදනා යා ච සඤ්ඤා යඤ්ච විඤ්ඤාණං ඉමෙ ධම්මා සංසට්ඨා නො විසංසට්ඨා. න ච ලබ්භා ඉමෙසං ධම්මානං විනිබ්භු-ජිත්වා විනිබ්භුජිත්වා නානාකරණං පඤ්ඤාපෙතුං. යඤ්චාවුසො වෙදෙති තං සඤ්ජානාති, යං සඤ්ජානාති තං විජානාති, තස්මා ඉමෙ ධම්මා සසංට්ඨා නො විසංසට්ඨා. න ච ලබ්භා ඉමෙසං ධම්මානං විනිබ්භුජිත්වා විනිබ්භුජිත්වා නානාකරණං පඤ්ඤාපෙතුන්ති

10. "නිස්සට්ඨෙන හාවුසො පඤ්චහි ඉන්ද්‍රියෙහි පරිසුද්ධෙන මනො-විඤ්ඤාණෙන කිං නෙය්‍ය"න්ති?

නිස්සට්ඨෙන හාවුසො පඤ්චහි ඉන්ද්‍රියෙහි පරිසුද්ධෙන මනොවිඤ්ඤා-ණෙන අනන්තො ආකාසොති ආකාසානඤ්චායතනං නෙය්‍යං, අනන්තං විඤ්ඤාණන්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං නෙය්‍යං, නත්ථි කිඤ්චීති ආකිඤ්ච-ඤ්ඤායතනං නෙය්‍යන්ති.

11. "නෙය්‍යං පනාවුසො ධම්මං කෙන පජානාතී"ති,

නෙය්‍යං ඛො ආවුසො ධම්මං පඤ්ඤාචක්ඛුනා පජානාතීති.

12. "පඤ්ඤා පනාවුසො කිමත්ථියා"ති?

පඤ්ඤා ඛො ආවුසො අභිඤ්ඤත්ථා පරිඤ්ඤත්ථා පහානත්ථාති.

ඇවැත්නි, 'විඳුනේය විඳුනේ'ය යන යම් හෙතුයෙක් වේ ද, එහෙයින් 'වේදනා'යයි කියනු ලැබේ. කුමක් විඳුනේය යත්: සුව අරමුණ ද විඳුනේය. දුක් අරමුණ ද විඳුනේ ය. නොදුක් නොසුව අරමුණ ද විඳුනේය. ඇවැත්නි, මෙසේ, 'විඳුනේය විඳුනේ'යයි යම් හෙතුයෙක් වේද, එහෙයින් 'වේදනා' යයි කියනු ලැබේ.

8 "ඇවැත්නි, 'සංඥා, සංඥා'යයි කියනු ලැබේ ඇවැත්නි, කිපමණෙකින් 'සංඥා' යයි කියනු ලැබේ ද?"

ඇවැත්නි, 'හඳුනා ගනී, හඳුනා ගනී' යන යම් හෙතුයෙක් වේද, එහෙයින් සංඥා යයි කියනු ලැබේ. කුමක් හඳුනා ගන්නේය යත්: නිල්වන ද, හඳුනාගනී, කසාවන ද හඳුනාගනී ලෙහෙවන ද හඳුනාගනී, සුදුවන ද හඳුනාගනී. ඇවැත්නි මෙසේ 'හඳුනා ගනී, හඳුනාගනී, යන යම් හෙතුයෙක් වේ ද, එහෙයින් 'සංඥා'යි කියනු ලැබේ

9. "ඇවැත්නි, යම් වේදනායෙක් ඇද්ද, යම් සංඥායෙක් ඇද්ද, යම් විඥානයෙක් ඇද්ද, මේ දහම්හු සංසට්ඨ වෙද්ද? නොහොත් අසංසට්ඨ වෙද්ද? මේ දහමුන් වෙන් වෙන් කොට වෙනස පනවන්නට හැකි වේ ද?"

ඇවැත්නි. යම් වේදනායෙක් ඇද්ද, යම් සංඥායෙක් ඇද්ද, යම් විඥානයෙක් ඇද්ද, මේ දහම්හු සංසට්ඨයහ. අසංසට්ඨ නො වෙත්. මේ දහමුන් වෙන් වෙන් කොට වෙනස පනවන්නට නො ද හැකිය. ඇවැත්නි, (වේදනාව) යම් අරමුණක් විඳී ද, (සංඥාව) ඒ අරමුණ හඳුනයි. (සංඥාව) යම් අරමුණක් හඳුනා ද, (විඥානය ද) ඒ අරමුණ (විඥානකෘත්‍ය විසින්) දනී එහෙයින් මේ දහම්හු සංසට්ඨයහ. නොසසට නො වෙත්. මේ දහමුන් වෙන් වෙන් කොට වෙනස පනවන්නට නො ද හැකිය.

10. "ඇවැත්නි, පඤ්චෙන්ද්‍රියයන් විසින් පරිත්‍යක්ත, පරිශුද්ධ, මනොවිඥානයෙන් (රූපාවචරචතුර්ථධ්‍යානචිත්තයෙන්) කුමක් දතයුතු ද?"

ඇවැත්නි, පසිඳුරන් විසින් නිඃසෘත, පරිශුද්ධ, මනොවිඥානයෙන් 'ආකාශය අනන්ත'යයි ආකාශානන්ත්‍යායතනය දත යුතුය. 'විඥානය අනන්ත' ය යි විඥානානන්ත්‍යායතනය දත යුතුය 'කිසිඳු නැති'යි ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය දත යුතුය.

11 "ඇවැත්නි, ඥෙය ධර්මය වනාහි කිමෙකින් දන්නේ ද?"

ඇවැත්නි, ඥෙය වූ ධර්මය ප්‍රඥාචක්ෂුසින් දන්නේය.

12. "ඇවැත්නි, ප්‍රඥා වනාහි කිනම් අර්ථ ඇත් ද?"

ඇවැත්නි, ප්‍රඥාව (අභිඥෙය ධර්ම දනීනුයි) අභිඥා අර්ථ කොට ඇත. (පරිඥෙයධර්ම දනීනුයි) පරිඥා අර්ථ කොට ඇත (ප්‍රහාතව්‍ය ධර්ම පහා නුයි) ප්‍රහාණ අර්ථ කොට ඇත.

Free Distribution www.aathaapi.org

13. කති පනාවුසො පච්චයා සම්මාදිට්ඨියා උප්පාදායාති?

ද්වෙ ඛො ආවුසො පච්චයා සම්මාදිට්ඨියා උප්පාදාය: පරතො ච ඝොසො, යොනිසො ච මනසිකාරො. ඉමෙ ඛො ආවුසො ද්වෙ පච්චයා සම්මාදිට්ඨියා උප්පාදායාති.

14. කතීහි පනාවුසො අඞ්ගෙහි අනුග්ගහිතා සම්මාදිට්ඨි චෙතොවිමුත්තිඵලා ච හොති චෙතොවිමුත්තිඵලානිසංසා ච, පඤ්ඤාවිමුත්තිඵලා ච හොති පඤ්ඤාවිමුත්තිඵලානිසංසා චාති?

පඤ්චහි ඛො ආවුසො අඞ්ගෙහි අනුග්ගහිතා සම්මාදිට්ඨි චෙතොවිමුත්තිඵලා ච හොති චෙතොවිමුත්තිඵලානිසංසා ච, පඤ්ඤාවිමුත්තිඵලා ච හොති පඤ්ඤාවිමුත්තිඵලානිසංසා ච: ඉධාවුසො සම්මාදිට්ඨි සීලානුග්ගහිතා ච හොති, සුතානුග්ගහිතා ච හොති, සාකච්ඡානුග්ගහිතා ච හොති, සමථානුග්ගහිතා ච හොති, විපස්සනානුග්ගහිතා ච හොති. ඉමෙහි ඛො ආවුසො පඤ්චහි අඞ්ගෙහි අනුග්ගහිතා සම්මාදිට්ඨි චෙතොවිමුත්තිඵලා ච හොති චෙතොවිමුත්තිඵලානිසංසා ච පඤ්ඤාවිමුත්තිඵලා ච හොති පඤ්ඤාවිමුත්තිඵලානිසංසා චාති.

15. කති පනාවුසො භවාති?

තයො මෙ ආවුසො භවා: කාමභවො රූපභවො අරූපභවොති.

16. කථං පනාවුසො ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති හොතීති?

අවිජ්ජානීවරණානං ඛො ආවුසො සත්තානං තණ්හාසඤ්ඤොජනානං තත්‍ර තත්‍රාභිනන්දනා එවං ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති හොතීති.

17. කථං පනාවුසො ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති න හොතීති?

අවිජ්ජාවිරාගා ඛො ආවුසො විජ්ජුප්පාදා තණ්හානිරොධා එවං ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති න හොතීති.

18. කතමං පනාවුසො පඨමං ඣානන්ති?

ඉධාවුසො භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉදං වුච්චතාවුසො පඨමං ඣානන්ති.

19. පඨමං පනාවුසො ඣානං කතඞ්ගිකන්ති[1]?

පඨමං ඛො ආවුසො ඣානං පඤ්චඞ්ගිකං: ඉධාවුසො පඨමං ඣානං සමාපන්නස්ස භික්ඛුනො විතක්කො ච වත්තති විචාරො ච. පීති ච සුඛඤ්ච චිත්තෙකග්ගතා ච. පඨමං ඛො ආවුසො ඣානං එවං පඤ්චඞ්ගිකන්ති.

1. කති අඞ්ගිකන්ති, මජසං.

13. ඇවැත්නි, සම්‍යග්දෘෂ්ටි උත්පාදය පිණිස කොතෙක් ප්‍රත්‍යයෝ ඇද්ද?

ඇවැත්නි, සම්‍යග්දෘෂ්ටි උත්පාදය පිණිස ප්‍රත්‍යයෝ දෙදෙනෙක් ඇත: පරතොඝොෂය (සත්ප්‍රාය ධර්ම ශ්‍රවණය) හා යොනිසොමනසිකාරය (තමන්ගේ උපාය මනසිකාරය) හා යි. ඇවැත්නි, සම්‍යග්දෘෂ්ටිඋත්පාදය පිණිස මොහු දෙදෙන ප්‍රත්‍යය වෙති.

14 ඇවැත්නි, කොතෙක් අඞ්ගයෙන් වහල ලැබූ සම්‍යග්දෘෂ්ටිය චෙතොවිමුක්තිය ඵල කොට ඇද්ද? චෙතොවිමුක්තිඵලය අනුසස් කොට ඇද්ද? ප්‍රඥාවිමුක්තිය ඵලකොට ඇද්ද? ප්‍රඥාවිමුක්තිඵලය අනුසස් කොට ඇද්ද?

ඇවැත්නි, අඞ්ගපසෙකින් අනුගෘහීත සම්‍යග්දෘෂ්ටිය චෙතොවිමුක්තිය ඵල කොට ඇත. චෙතොවිමුක්ති ඵලය අනුසස් කොට ද ඇත. ප්‍රඥාවිමුක්තිය ඵල කොට ඇත. ප්‍රඥාවිමුක්තිඵලය අනුසස් කොට ද ඇත. ඇවැත්නි, මෙහි සම්‍යග්දෘෂ්ටිය ශීලානුගෘහීත ද වෙයි. ශ්‍රැතානුගෘහීත ද වෙයි. සඞ්කථානුගෘහීත ද වෙයි. සමථානුගෘහීත ද වෙයි. විදර්ශනානුගෘහීත ද වෙයි. ඇවැත්නි, මේ පසඟින් වහල ලත් සම්දිටුු චෙතොවිමුක්තිය ඵල කොට ඇත්තේ ද වෙයි. චෙතොවිමුක්තිඵලය අනුසස් කොට ඇත්තේ ද වෙයි. ප්‍රඥාවිමුක්තිය ඵල කොට ඇත්තේ ද වෙයි. ප්‍රඥාවිමුක්තිඵලය අනුසස් කොට ඇත්තේ ද වෙයි.

15. ඇවැත්නි, භවයෝ කොතෙක් වෙද්ද?

ඇවැත්නි, මේ භවයෝ තුන් දෙනෙකි: කාමභවය, රූපභවය, අරූපභවයි.

16 ඇවැත්නි, මතු අනාගතයෙහි පුනර්භවයෙහි ඉපැද්ම කෙසේ වේ ද?

ඇවැත්නි, අවිද්‍යානීවරණ ඇති, තෘෂ්ණා සංයෝජන ඇති සත්ත්වයන්ගේ ඒ ඒ තන්හි රූපාදිඅභිනන්දනයෙන් මෙසේ මතුයෙහි පුනර්භවයෙහි ඉපැද්ම වෙයි.

17 ඇවැත්නි, අනාගතයෙහි පුනර්භවයෙහි ඉපැද්ම කෙසේ නොවේ ද?

ඇවැත්නි, අවිද්‍යාක්‍ෂය විරාගහෙතුයෙන් වන අර්හත් මාර්ග විද්‍යොත්පාදයෙන් තෘෂ්ණා ක්‍ෂය නිරොධයෙන් මෙසේ මතුයෙහි පුනර්භවයෙහි ඉපැද්ම නො වෙයි.

18. ඇවැත්නි, ප්‍රථමධ්‍යාන කවරේ ද?

ඇවැත්නි, මෙ සස්නෙහි මහණ කාමයෙන් වෙන් ව අකුසල් දහමින් වෙන්ව ම සවිතර්ක, සවිචාර, විවෙකජ ප්‍රීතිසුඛ ඇති ප්‍රථමධ්‍යාන උපදා ගෙන වාස කෙරෙයි. ඇවැත්නි, මේ ප්‍රථමධ්‍යාන යයි කියනු ලැබේ.

19 ඇවැත්නි, ප්‍රථමධ්‍යානය කොතෙක් අඞ්ග ඇද්ද?

ඇවැත්නි, ප්‍රථම ධ්‍යානය පඤ්චාඞ්ගික වෙයි. ඇවැත්නි, මෙසස්නෙහි පලමු දුහැන් සමවත් මහණහට විතර්කය ද, විචාරය ද, ප්‍රීතිය ද, සුඛය ද, චිත්තෙකාග්‍රතා ද පවතීත් ඇවැත්නි, මෙසේ පලමු දුහැන් පඤ්චාඞ්ගික වෙයි.

20. පඨමං පනාවුසො ඣානං කතඞ්ගවිප්පහීනං කතඞ්ගසමන්නාගතන්ති?

පඨමං ඛො ආවුසො ඣානං පඤ්චඞ්ගවිප්පහීනං පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතං: ඉධාවුසො පඨමං ඣානං සමාපන්නස්ස භික්ඛුනො කාමච්ඡන්දො පහීනො හොති, බ්‍යාපාදො පහීනො හොති, ථීනමිද්ධං පහීනං හොති, උද්ධච්ච-කුක්කුච්චං පහීනං හොති, විචිකිච්ඡා පහීනා හොති. විතක්කො ච වත්තති විචාරො ච පීති ච සුඛඤ්ච චිත්තෙකග්ගතා ච. පඨමං ඛො ආවුසො ඣානං එවං පඤ්චඞ්ගවිප්පහීනං පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතන්ති.

21. පඤ්චිමානි ආවුසො ඉන්ද්‍රියානි නානාවිසයානි නානාගොචරානි, න අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ගොචරවිසයං පච්චනුභොන්ති. සෙය්‍යථිදං: චක්ඛුන්ද්‍රියං සොතින්ද්‍රියං ඝානින්ද්‍රියං ජිව්හින්ද්‍රියං කායින්ද්‍රියං. ඉමෙසං ඛො ආවුසො පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං නානාවිසයානං නානාගොචරානං න අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ගොචරවිසයං පච්චනුභොන්තානං කිං පටිසරණං, කො ච නෙසං ගොචරවිසයං පච්චනුභොතීති?

පඤ්චිමානි ආවුසො ඉන්ද්‍රියානි නානාවිසයානි නානාගොචරානි න අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ගොචරවිසයං පච්චනුභොන්ති සෙය්‍යථිදං: චක්ඛුන්ද්‍රියං සොතින්ද්‍රියං ඝානින්ද්‍රියං ජිව්හින්ද්‍රියං කායින්ද්‍රියං. ඉමෙසං ඛො ආවුසො පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං නානාවිසයානං නානාගොචරානං න අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ගොචරවිසයං පච්චනුභොන්තානං මනොපටිසරණං, මනො ච නෙසං ගොචරවිසයං පච්චනුභොතීති.

22. පඤ්චිමානි ආවුසො ඉන්ද්‍රියානි. සෙය්‍යථිදං: චක්ඛුන්ද්‍රියං සොතින්ද්‍රියං ඝානින්ද්‍රියං ජිව්හින්ද්‍රියං කායින්ද්‍රියං. ඉමානි ඛො ආවුසො පඤ්චින්ද්‍රියානි කිං පටිච්ච තිට්ඨන්තීති?.

පඤ්චිමානි ආවුසො ඉන්ද්‍රියානි. සෙය්‍යථිදං චක්ඛුන්ද්‍රියං සොතින්ද්‍රියං ඝානින්ද්‍රියං ජිව්හින්ද්‍රියං කායින්ද්‍රියං ඉමානි ඛො ආවුසො පඤ්චින්ද්‍රියානි ආයුං පටිච්ච තිට්ඨන්තීති.

23. ආයු පනාවුසො කිං පටිච්ච තිට්ඨතීති.

ආයු උස්මං පටිච්ච තිට්ඨතීති.

24. උස්මා පනාවුසො කිං පටිච්ච තිට්ඨතීති?

උස්මා ආයුං පටිච්ච තිට්ඨතීති.

25. ඉදානෙව ඛො මයං ආවුසො ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස භාසිතං එවං ආජානාම: ආයු උස්මං පටිච්ච තිට්ඨතීති. ඉදානෙව ඛො මයං ආවුසො ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස භාසිතං එවං ආජානාම: උස්මා ආයුං පටිච්ච තිට්ඨතීති. යථාකථං පනාවුසො ඉමස්ස භාසිතස්ස අත්ථො දට්ඨබ්බොති?

20. ඇවැත්නි, පළමු දැහැන් අඞ්ග කෙතෙකින් විප්‍රහීණ වේ ද? අඞ්ග කෙතෙකින් සමන්වාගත වේ ද?

ඇවැත්නි, පළමු දැහැන් පඤ්චාඞ්ග විප්‍රහීණ වෙයි. පඤ්චාඞ්ග සමන්වාගත වෙයි. ඇවැත්නි, මෙසස්නෙහි පළමු දැහැන් සමවත් මහණ හට කාමච්ඡන්ද ප්‍රහීණ වෙයි. ව්‍යාපාද ප්‍රහීණ වෙයි. ථිනමිද්ධ ප්‍රහීණ වෙයි. උද්ධච්චකුක්කුච්ච ප්‍රහීණ වෙයි. විචිකිච්ඡා ප්‍රහීණ වෙයි. විතර්කය ද විචාරය ද, ප්‍රීතිය ද, සුඛය ද, චිත්තෛකාග්‍රතා ද පවතිත්. ඇවැත්නි, මෙසේ පළමු දැහැන් පඤ්චාඞ්ග විප්‍රහීණ වෙයි. පඤ්චාඞ්ගසමන්වාගත වෙයි.

21. ඇවැත්නි, මේ පඤ්චෙන්ද්‍රියයෝ නානාවිෂය ඇත්තෝ වෙති. නානාගොචර ඇත්තෝ වෙති. උනුන්ගේ ගොචරවිෂය වළඳ නො කෙරෙති. ඒ කවරහ යත්: චක්ෂුරින්ද්‍රියය, ශ්‍රොත්‍රෙන්ද්‍රියය, ඝ්‍රාණෙන්ද්‍රියය, ජිහ්වෙන්ද්‍රියය, කායෙන්ද්‍රියයි. ඇවැත්නි, විෂය විසින් පෘථග්භූත, ගොචර විසින් පෘථග්භූත, උනුන්ගේ ගොචර විෂය වළඳ නොකරන මේ පඤ්චෙන්ද්‍රියයන්ගේ පිළිසරණ කිම? කවරෙක් උන්ගේ ගොචරවිෂය වළඳ කෙරේ ද?

ඇවැත්නි, නානාවිෂය වූ, නානාගොචර වූ, උනුන්ගේ ගොචරවිෂය වළඳ නොකරන මේ ඉන්ද්‍රියයෝ පස්දෙනෙකි. ඔහු කවරහ යත්: චක්ෂුරින්ද්‍රියය, ශ්‍රොත්‍රෙන්ද්‍රිය ය, ඝ්‍රාණෙන්ද්‍රිය ය, ජිහ්වෙන්ද්‍රිය ය, කායෙන්ද්‍රියයි. ඇවැත්නි, විෂය විසින් වෙන් ව සිටි, ගොචර විසින් වෙන් ව සිටි, උනුන්ගේ ගොචර විෂය වළඳ නොකරන මේ පඤ්චෙන්ද්‍රියයන්ගේ පිළිසරණ ජවන මනස වෙයි. (මනොද්වාරික හෝ පඤ්චද්වාරික හෝ) ජවනමනස උන්ගේ ගොචරවිෂය වළඳ කෙරෙයි.

22. ඇවැත්නි, මේ ඉන්ද්‍රියයෝ පස්දෙනෙකි ඔහු කවරහ යත්: චක්ෂුරින්ද්‍රිය ය, ශ්‍රොත්‍රෙන්ද්‍රිය ය, ඝ්‍රාණෙන්ද්‍රිය ය, ජිහ්වෙන්ද්‍රිය ය, කායෙන්ද්‍රිය යි. ඇවැත්නි, මෙ පඤ්චෙන්ද්‍රියයෝ කුමක් නිසා සිටිත් ද?

ඇවැත්නි, මේ ඉන්ද්‍රියයෝ පස්දෙනෙකි. ඔහු කවරගයත්: චක්ෂුරින්ද්‍රිය ය, ශ්‍රොත්‍රෙන්ද්‍රිය ය, ඝ්‍රාණෙන්ද්‍රිය ය, ජිහ්වෙන්ද්‍රිය ය, කායෙන්ද්‍රිය යි. ඇවැත්නි, මෙ පසිඳුරෝ ආයු නිසා සිටිති.

23. ඇවැත්නි, ආයු කුමක් නිසා සිටුනේ වේද?

ආයු උෂ්ම නිසා සිටුනේ වෙයි

24. ඇවැත්නි, උස්ම කුමක් නිසා සිටුනේ වේද?

උස්ම ආයු නිසා සිටුනේ ය.

25. ඇවැත්නි, අපි දත් ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරණුවන්ගේ බස් මෙසේ වටහා ගනුම්හ: ‘ආයු උස්ම නිසා සිටුනේය’ යනුයි. ඇවැත්නි තවද අපි දත් ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරණුවන්ගේ බස මෙසේ වටහා ගනුම්හ: ‘උස්ම ආයු නිසා සිටුනේය’ යනු යි. ඇවත්නි, කෙබඳු සෙයකින් මේ භාෂිතයාගේ අරුත් දත මනා වේ ද?

තෙන හාවුසො උපමං තෙ කරිස්සාමි. උපමායපිධෙකච්චෙ විඤ්ඤූ පුරිසා භාසිතස්ස අත්ථං ආජානන්ති. සෙය්‍යථාපි ආවුසො තෙලප්පදීපස්ස ඣායතො අච්චිං පටිච්ච ආභා පඤ්ඤායති, ආභං පටිච්ච අච්චි පඤ්ඤායති, එවමෙව ඛො ආවුසො ආයු උස්මං පටිච්ච තිට්ඨති. උස්මා ච ආයුං පටිච්ච තිට්ඨතීති.

26. තෙව නු ඛො ආවුසො ආයුසඞ්ඛාරා තෙව වෙදනියා ධම්මා, උදහු අඤ්ඤෙ ආයුසඞ්ඛාරා අඤ්ඤෙ වෙදනියා ධම්මාති?

න ඛො ආවුසො තෙව ආයුසඞ්ඛාරා තෙව වෙදනියා ධම්මා. තෙව ඛො ආවුසො ආයුසඞ්ඛාරා අභවිංසු තෙව වෙදනියා ධම්මා, නයිදං සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං සමාපන්නස්ස භික්ඛුනො වුට්ඨානං පඤ්ඤායෙථ. යස්මා ච ඛො ආවුසො අඤ්ඤෙ ආයුසඞ්ඛාරා, අඤ්ඤෙ වෙදනියා ධම්මා, තස්මා සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං සමාපන්නස්ස භික්ඛුනො වුට්ඨානං පඤ්ඤායතීති.

27. යදා නු ඛො ආවුසො ඉමං කායං කති ධම්මා ජහන්ති, අථායං කායො උජ්ඣිතො අවක්ඛිත්තො සෙති යථා කට්ඨං අචෙතනන්ති?

යදා ඛො ආවුසො ඉමං කායං තයො ධම්මා ජහන්ති: ආයු උස්මා ච විඤ්ඤාණං, අථායං කායො උජ්ඣිතො අවක්ඛිත්තො සෙති යථා කට්ඨං අචෙතනන්ති.

28. ය්වායං ආවුසො මතො කාලකතො, යො චායං භික්ඛු සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං සමාපන්නො, ඉමෙසං කිං නානාකරණන්ති?

ය්වායං ආවුසො මතො කාලකතො තස්ස කායසඞ්ඛාරා නිරුද්ධා පටිප්පස්සද්ධා. වචීසඞ්ඛාරා නිරුද්ධා පටිප්පස්සද්ධා. චිත්තසඞ්ඛාරා නිරුද්ධා පටිප්පස්සද්ධා. ආයු පරික්ඛීණො. උස්මා වූපසන්තා. ඉන්ද්‍රියානි විපරිභින්නානි. යො චායං භික්ඛු සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං සමාපන්නො, තස්සපි කායසඞ්ඛාරා නිරුද්ධා පටිප්පස්සද්ධා. වචීසඞ්ඛාරා නිරුද්ධා පටිප්පස්සද්ධා. චිත්තසඞ්ඛාරා නිරුද්ධා පටිප්පස්සද්ධා. ආයු අපරික්ඛීණො. උස්මා අවූපසන්තා. ඉන්ද්‍රියානි විප්පසන්නානි. ය්වායං ආවුසො මතො කාලකතො යො චායං භික්ඛු සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං සමාපන්නො, ඉදං තෙසං නානාකරණන්ති.

29. කති පනාවුසො පච්චයා අදුක්ඛමසුඛාය චෙතොවිමුත්තියා සමාපත්තියාති?

ඇවත්නි, එකරුණින් තොපට උපමාවක් කරමි. උපමායෙනුදු මෙලොව විඥ පුරුෂ කෙනෙක් භාෂිතයාගේ අර්‍ථ වටහා ගනිති. ඇවත්නි, යම් පරිදි දල්වන තෙල්පහන සිළ නිසා අලු පැනේ ද, අලු නිසා සිළ පැනේ ද, ඇවැත්නි, එපරිදි ම ආයු උෂ්ම නිසා සිටුනේ ය. උෂ්ම ආයු නිසා සිටුනේ ය.

26. ඇවැත්නි, ඔහු ම ආයුසංස්කාර වෙද්ද? ඔහු ම වෙදනා ධර්‍මවෙද්ද? නොහොත් අන්‍ය ආයුසංස්කාර වෙද්ද? අන්‍ය වෙදනාධර්‍ම වෙද්ද?

ඇවැත්නි, ඔහු ම ආයුසංස්කාරයෝත්, ඔහු ම වෙදනාධර්‍මයෝත් නොවෙති. ඇවැත්නි, ඔහු ම ආයුසංස්කාරයෝත්, ඔහු ම වෙදනාධර්‍මයෝත් වූහු නම්, සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධ සමවත් සමවත් මහණහුගේ (සමවතින්) නැගිසිටුම නො පැනෙන්නේ ය. ඇවැත්නි, යම්හෙයෙකින් අන්‍ය ආයුසංස්කාරයෝ වෙද්ද, අන්‍ය වෙදනාධර්‍මයෝ වෙද්ද, එහෙයින්, සඤ්ඤා-වෙදයිතනිරොධසමවත් සමවත් මහණහුගේ (සමවතින්) නැගීම පැනේය.

27. ඇවැත්නි, යම් දිනෙක කොතෙක් දහම්හු මේ කය හැරපියද්ද, එසඳ මේ කය හරනාලද්දු ව බැහැර හෙළනාලදු ව අචෙතන වූ කාෂ්ඨයක් සෙයින් හෝනේ වේ ද?

ඇවැත්නි, යම් කලෙක ආයුෂය, උෂ්මය, විඥනය යන දහම්හු තුන් දෙන මේ කය හැරපියද්ද, එකල මේ කය හරනාලදු ව බැහැර හෙළනා ලදු ව හෝනේ වෙයි. අචෙතන කාෂ්ඨයක් සෙයින.

28. ඇවැත්නි, යම් මේ පුද්ගලයෙක් මළේ කලුරිය කෙළේ වේ ද, යම් මේ මහණෙක් සඤ්ඤාවෙදයිත නිරොධයට සමවන්නේ වේ ද, මොවුන්ගේ වෙනස කවරේ ද?

ඇවැත්නි, යම් මේ පුද්ගලයෙක් මළේ කලුරිය කෙළේ වේ ද, උහුගේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නිරුද්ධයහ, නැවතියහ. විතර්‍කවිචාරයෝ නටහ, නැවැත්ත. සංඥවෙදනාවෝ බුන්හ, නැවැත්හ. ආයු ක්‍ෂීණ විය. උෂ්ම සන්සිනි. ඉඳුරහු නටහ. යම් මේ මහණෙක් සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධයට සමවන්නේ වේ ද, උහුගේත් කායසංස්කාරයෝ නිරුද්ධයහ, ප්‍රතිප්‍රශ්‍රබ්ධයහ. වාක්සංස්කාරයෝත් නිරුද්ධයහ, ප්‍රතිප්‍රශ්‍රබ්ධයහ. චිත්තසංස්කාරයෝත් නිරුද්ධයහ, ප්‍රතිප්‍රශ්‍රබ්ධ-යහ. ආයු අපරික්‍ෂීණ වෙයි. උෂ්ම අව්‍යුපශාන්ත වෙයි. ඉන්‍ද්‍රියයෝ විප්‍රසන්න වෙති. ඇවැත්නි, යම් මේ පුද්ගලයෙක් මළේ කලුරිය කෙළේ වේ ද, යම් මේ මහණෙක් සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධයට සමවන්නේ වේ ද, මේ උන්ගේ වෙනස යි.

29. ඇවැත්නි, උපෙක්‍ෂාචෙතොවිමුක්තියට සම්වදනට ප්‍රත්‍යයයෝ කොතෙක් ඇද්ද?

චත්තාරො ඛො ආවුසො පච්චයා අදුක්ඛමසුඛාය චෙතොවිමුත්තියා සමාපත්තියා: ඉධාවුසො භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛං අසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉමෙ ඛො ආවුසො චත්තාරො පච්චයා අදුක්ඛමසුඛාය චෙතොවිමුත්තියා සමාපත්තියාති.

30. කති පනාවුසො පච්චයා අනිමිත්තාය චෙතොවිමුත්තියා සමාපත්තියාති?

ද්වෙ ඛො ආවුසො පච්චයා අනිමිත්තාය චෙතොවිමුත්තියා සමාපත්තියා: සබ්බනිමිත්තානඤ්ච අමනසිකාරො, අනිමිත්තාය ච ධාතුයා මනසිකාරො. ඉමෙ ඛො ආවුසො ද්වෙ පච්චයා අනිමිත්තාය චෙතොවිමුත්තියා සමාපත්තියාති.

31. කති පනාවුසො පච්චයා අනිමිත්තාය චෙතොවිමුත්තියා ඨිතියාති?.

තයො ඛො ආවුසො පච්චයා අනිමිත්තාය චෙතොවිමුත්තියා ඨිතියා: සබ්බනිමිත්තානඤ්ච අමනසිකාරො, අනිමිත්තාය ච ධාතුයා මනසිකාරො, පුබ්බෙච අභිසඞ්ඛාරො. ඉමෙ ඛො ආවුසො තයො පච්චයා අනිමිත්තාය චෙතොවිමුත්තියා ඨිතියාති.

32. කති පනාවුසො පච්චයා අනිමිත්තාය චෙතොවිමුත්තියා වුට්ඨානායාති?.

ද්වෙ ඛො ආවුසො පච්චයා අනිමිත්තාය චෙතොවිමුත්තියා වුට්ඨානාය: සබ්බනිමිත්තානඤ්ච මනසිකාරො, අනිමිත්තාය ච ධාතුයා අමනසිකාරො. ඉමෙ ඛො ආවුසො ද්වෙ පච්චයා අනිමිත්තාය චෙතොවිමුත්තියා වුට්ඨානායාති.

33. යා චායං ආවුසො අප්පමාණා චෙතොවිමුත්ති, යා ච ආකිඤ්චඤ්ඤා චෙතොවිමුත්ති, යා ච සුඤ්ඤතා චෙතොවිමුත්ති, යා ච අනිමිත්තා චෙතොවිමුත්ති, ඉමෙ ධම්මා නානත්ථා චෙව නානාබ්‍යඤ්ජනා ච, උදාහු එකත්ථා බ්‍යඤ්ජනමෙව නානන්ති?.

ඇවැත්නි, උපෙක්ෂාචෙතොවිමුක්තියට සමවදනට ප්‍රත්‍යයයෝ සතර දෙනෙක් ඇත: ඇවැත්නි, මේ සස්නෙහි මහණ සුඛය හා දුඃඛයාගේ ප්‍රහාණයෙන් කැලැ ම සෞම්නස් දෞම්නසුන් අස්තයට යැමෙන් අදුඃඛ අසුඛ වූ උපෙක්ෂායෙන් ජනිත ස්මෘතිපරිශුද්ධි ඇති, චතුර්ථධ්‍යානය උපයාගෙන වාස කෙරෙයි. ඇවැත්නි, උපෙක්ෂාචෙතොවිමුක්තියට සමවදනු පිණිස මේ (විගත) ප්‍රත්‍යයයෝ සතරදෙනෙක් ඇත.

30. ඇවැත්නි, අනිමිත්තචෙතොවිමුක්තියට සමවදනට ප්‍රත්‍යයයෝ කොතෙක් ඇද්ද?

ඇවැත්නි, අනිමිත්තචෙතොවිමුක්තියට සමවදනට ප්‍රත්‍යයයෝ දෙදෙනෙක් ඇත: (රූපාදි) හැම නිමිති නොමෙනෙහි කිරීමය, අනිමිත්ත-ධාතු සඞ්ඛ්‍යාත නිර්වාණය මෙනෙහි කිරීමයි. ඇවැත්නි, අනිමිත්තචෙතො-විමුක්තියට සමවදනට මේ ප්‍රත්‍යයයෝ දෙදෙනෙක් වෙති.

31. ඇවැත්නි, අනිමිත්තචෙතොවිමුක්තියගේ ස්ථිතිය පිණිස ප්‍රත්‍යයයෝ කොතෙක් ඇද්ද?

ඇවැත්නි, අනිමිත්තචෙතොවිමුක්තියගේ ස්ථිතිය පිණිස ප්‍රත්‍යයයෝ තුන් දෙනෙක් ඇත: (රූපාදි) සර්වනිමිත්තයන් නොමෙනෙහි කිරීම ය, නිර්වාණධාතු මෙනෙහි කිරීම ය, කැලැ ම අභිසංස්කාරයි. (කාලපරිච්ඡේද කිරීමයි) ඇවැත්නි, අනිමිත්තචෙතොවිමුක්තිස්ථිතිය පිණිස මේ ප්‍රත්‍යයයෝ තුන් දෙනෙක් වෙති.

32. ඇවැත්නි, අනිමිත්තචෙතොවිමුක්තියගේ (භවාඞ්ග) ව්‍යුත්ථානය පිණිස ප්‍රත්‍යයයෝ කොතෙක් ඇද්ද?

ඇවැත්නි, අනිමිත්තචෙතොවිමුක්තියගේ ව්‍යුත්ථානය පිණිස ප්‍රත්‍යයයෝ දෙදෙනෙක් ඇත: හැම නිමිති මෙනෙහි කිරීමය, අනිමිත්තධාතු මෙනෙහි නො කිරීමයි. ඇවැත්නි, අනිමිත්තචෙතොවිමුක්තියගේ ව්‍යුත්ථානය පිණිස මේ ප්‍රත්‍යයයෝ දෙදෙනෙක් වෙති.

33. ඇවැත්නි, යම් මේ අප්‍රමාණා චෙතොවිමුක්තියෙක් ඇද්ද, යම් ආකිඤ්චන්‍යා චෙතොවිමුක්තියෙක් ඇද්ද, යම් ශූන්‍යතා චෙතොවිමුක්තියෙක් ඇද්ද, යම් අනිමිත්තා චෙතොවිමුක්තියෙක් ඇද්ද, මේ දහම්හු නානාර්ථත් නානාව්‍යඤ්ජනත් වෙද්ද, නොහොත් ඒකාර්ථ වෙද්ද? ව්‍යඤ්ජනමාත්‍රය ම වෙනස් වේ ද?

යා චායං ආවුසො අප්පමාණා චෙතොවිමුත්ති යා ච ආකිඤ්චඤ්ඤා චෙතොවිමුත්ති යා ච සුඤ්ඤතා චෙතොවිමුත්ති, යා ච අනිමිත්තා චෙතොවිමුත්ති, අත්ථි ඛො ආවුසො පරියායො යං පරියායං ආගම්ම ඉමෙ ධම්මා නානත්ථා චෙව නානාබ්‍යඤ්ජනා ච, අත්ථි ච ඛො ආවුසො පරියායො යං පරියායං ආගම්ම ඉමෙ ධම්මා එකත්ථා බ්‍යඤ්ජනමෙව නානං.

34. කතමො චාවුසො පරියායො යං පරියායං ආගම්ම ඉමෙ ධම්මා නානත්ථා චෙව නානාබ්‍යඤ්ජනා ච?

ඉධාවුසො භික්ඛු මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථිං. ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ඣෙන ඵරිත්වා විහරති. කරුණාසහගතෙන චෙතසා -පෙ- මුදිතාසහගතෙන චෙතසා -පෙ- උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති. තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථිං. ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ඣෙන ඵරිත්වා විහරති. අයං වුච්චතාවුසො අප්පමාණා චෙතොවිමුත්ති.

කතමා චාවුසො ආකිඤ්චඤ්ඤා චෙතොවිමුත්ති?

ඉධාවුසො භික්ඛු සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම නත්ථි කිඤ්චීති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චතාවුසො ආකිඤ්චඤ්ඤා චෙතොවිමුත්ති.

කතමා චාවුසො සුඤ්ඤතාචෙතොවිමුත්ති?

ඉධාවුසො භික්ඛු අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා ඉති පටිසඤ්චික්ඛති: සුඤ්ඤමිදං අත්තෙන වා අත්තනියෙන වාති. අයං වුච්චතාවුසො සුඤ්ඤතා චෙතොවිමුත්ති.

කතමා චාවුසො අනිමිත්තා චෙතොවිමුත්ති?

ඉධාවුසො භික්ඛු සබ්බනිමිත්තානං අමනසිකාරා අනිමිත්තං චෙතොසමාධිං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චතාවුසො අනිමිත්තා චෙතොවිමුත්ති.

අයං ඛො ආවුසො පරියායො යං පරියායං ආගම්ම ඉමෙ ධම්මා නානත්ථා චෙව නානාබ්‍යඤ්ජනා ච.

ඇවැත්නි, යම් මේ අප්‍රමාණා චේතොවිමුක්තියෙක් ඇද්ද, යම් ආකිඤ්චන්‍යා චේතොවිමුක්තියෙක් ඇද්ද, යම් ශූන්‍යතා චේතොවිමුක්ති-යෙක් ඇද්ද, යම් අනිමිත්තා චේතොවිමුක්තියෙක් ඇද්ද, ඇවැත්නි, යම් නියරක් ගෙන "මේ දහම්හු නානාර්ථත් වෙති, නානා ව්‍යඤ්ජනත් වෙති" යි කියහෙද්ද, එබඳු කරුණෙක් ඇත. ඇවැත්නි, යම් කරුණක් ලැබ "මේ දහම්හු එකාර්ථ වෙති, ව්‍යඤ්ජනමාත්‍ර ම වෙනසැ" යි කියහෙත් ද, එබඳු කරුණෙක් ද ඇත.

31. ඇවැත්නි, යම් කරුණක් ගෙන "මේ දහම්හු නානාර්ථ ද වෙති, නානා ව්‍යඤ්ජන ද වෙති"යි කියහෙත් ද, ඒ කරුණ කවරේය යත්:

ඇවැත්නි, මෙසස්නෙහි මහණ මෙත්සහගිය සිතින් එක් දිගක් පැතැස (අරමුණු කොට) ගෙන වාස කෙරෙයි. එසෙයින් ම දෙවන, තෙවන, සතරවන, දිග දූයි මෙසේ උඩ යට සරස හැමතන්හි සර්වාත්මසමතායෙන් සර්වසත්ත්වයන් ඇති ලෝකය-විපුල, මහද්ගත, අප්‍රමාණ, අවෛර, අව්‍යාබාධ, මෛත්‍රීසහගත සිතින් ස්ඵරණ කොට වාස කෙරෙයි. කරුණාසහගත සිතින්... මුදිතාසහගත සිතින්... උපෙක්ෂාසහගත සිතින් එක් දිගක් අරමුණු කොටගෙන වාස කෙරෙයි. එසෙයින් ම දෙවන, තෙවන, සතරවන, දිග දූයි මෙසේ උඩ යට සරස හැමතන්හි සර්වාත්මසමතායෙන් සර්වසත්ත්වයන් ඇති ලෝකය-විපුල, මහද්ගත, අප්‍රමාණ, අවෛර, අව්‍යාබාධ, උපෙක්ෂා-සහගත සිතින් අරමුණු කොටගෙන වාස කෙරෙයි. ඇවැත්නි, මෝ අප්‍රමාණා චේතොවිමුක්ති නමුයි කියනු ලැබේ.

ඇවැත්නි, ආකිඤ්චන්‍යා චේතොවිමුක්ති කවර යත්: ඇවැත්නි, මෙ සස්නෙහි මහණ සර්වප්‍රකාරයෙන් විඥානානන්ත්‍යායතනය ඉක්ම 'කිසිත් නැති'යි ගෙන ආකිඤ්චන්‍යායතනය උපයාගෙන වාස කෙරෙයි. ඇවැත්නි, මෝ ආකිඤ්චන්‍යායතනචේතොවිමුක්ති නමුයි කියනු ලැබේ.

ඇවැත්නි, ශූන්‍යතා චේතොවිමුක්ති කවර යත්: ඇවැත්නි, මේ සස්නෙහි මහණ අරණ්‍යගත වූයේ හෝ වෘක්ෂමූලගත වූයේ හෝ ශූන්‍යාගාරගත වූයේ හෝ මෙසේ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කෙරෙයි: "ආත්ම ආත්මීය විසින් මේ ශූන්‍ය වේය"යි කියායි. ඇවැත්නි, මෝ ශූන්‍යතා චේතොවිමුක්ති නමුයි කියනු ලැබේ.

ඇවැත්නි, අනිමිත්තාචේතොවිමුක්ති කවර යත්: ඇවැත්නි, මෙ සස්නෙහි මහණ රාගාදි හැම නිමිති නොමෙනෙහි කිරීමෙන් අනිමිත්තා-චේතොසමාධිය උපයාගෙන වාස කෙරෙයි. ඇවැත්නි, මෝ අනිමිත්තා-චේතොවිමුක්ති නමුයි කියනු ලැබේ.

ඇවැත්නි, යම් කරුණක් ගෙන "මෙ දහම්හු නානාර්ථ ද වෙති, නානා ව්‍යඤ්ජන ද වෙති"යි කියහෙද්ද, මේ ඒ කරුණ වෙයි.

35. කතමො චාවුසො පරියායො යං පරියායං ආගම්ම ඉමෙ ධම්මා එකත්ථා බ්‍යඤ්ජනමෙව නානං?

රාගො ඛො ආවුසො පමාණකරණො, දොසො පමාණකරණො, මොහො පමාණකරණො. තෙ ඛීණාසවස්ස භික්ඛුනො පහීනා උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා. යාවතා ඛො ආවුසො අප්පමාණා චෙතොවිමුත්තියො, අකුප්පා තාසං චෙතොවිමුත්ති අග්ගමක්ඛායති. සා ඛො පනාකුප්පා චෙතොවිමුත්ති සුඤ්ඤා රාගෙන සුඤ්ඤා දොසෙන සුඤ්ඤා මොහෙන.

රාගො ඛො ආවුසො කිඤ්චනො, දොසො කිඤ්චනො, මොහො කිඤ්චනො. තෙ ඛීණාසවස්ස භික්ඛුනො පහීනා උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා. යාවතා ඛො ආවුසො ආකිඤ්චඤ්ඤා චෙතොවිමුත්තියො, අකුප්පා තාසං චෙතොවිමුත්ති අග්ගමක්ඛායති. සා ඛො පනාකුප්පා චෙතොවිමුත්ති සුඤ්ඤා රාගෙන, සුඤ්ඤා දොසෙන, සුඤ්ඤා මොහෙන.

රාගො ඛො ආවුසො නිමිත්තකරණො, දොසො නිමිත්තකරණො, මොහො නිමිත්තකරණො. තෙ ඛීණාසවස්ස භික්ඛුනො පහීනා උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා. යාවතා ඛො ආවුසො අනිමිත්තා චෙතොවිමුත්තියො අකුප්පා තාසං චෙතොවිමුත්ති අග්ගමක්ඛායති. සා ඛො පනාකුප්පා චෙතොවිමුත්ති සුඤ්ඤා රාගෙන, සුඤ්ඤා දොසෙන සුඤ්ඤා මොහෙන.

අයං ඛො ආවුසො පරියායො යං පරියායං ආගම්ම ඉමෙ ධම්මා එකත්ථා, බ්‍යඤ්ජනමෙව නානන්ති.

ඉදමවොචායස්මා සාරිපුත්තො. අත්තමනො ආයස්මා මහාකොට්ඨිතො ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස භාසිතං අභිනන්දීති.

මහාවෙදල්ලසුත්තං තතියං.

35. ඇවැත්නි, යම් කරුණක් ගෙන “මේ දහම්හු එකාර්ථ වෙති, ව්‍යඤ්ජනමාත්‍ර ම වෙනසි”යි කියහෙද්ද, ඒ කරුණ කවරේ ද?

ඇවැත්නි, රාගය ප්‍රමාණකරණ වෙයි. ද්වේෂය ප්‍රමාණකරණ වෙයි. මෝහය ප්‍රමාණකරණ වෙයි. ඔහු ක්ෂීණාස්‍රව මහණහට ප්‍රහීණ වෙති. උදුත්මුල් වෙති. මුදුන්සුන් තලක් සෙයින් කළ අවස්තුකභාව ඇති වෙති. කළ අභාව ඇති වෙති. මතුයෙහි නූපදනා සැහැවි ඇති වෙයි. ඇවැත්නි, යම් පමණ අප්පමාණා චේතොවිමුක්තීහු ඇද්ද, උන් අතුරින් අකොප්‍ය (අර්හත්ඵල) චේතොවිමුක්ති අග්‍රයයි කියනු ලැබේ. ඒ අකොප්‍යචේතො-විමුක්තිය රාග විසින් ශූන්‍ය වෙයි ද්වේෂ විසින් ශූන්‍ය වෙයි. මෝහ විසින් ශූන්‍ය වෙයි.

ඇවැත්නි, රාගය කිඤ්චනයෙකි. ද්වේෂය කිඤ්චනයෙකි. මෝහය කිඤ්චනයෙකි. ඔහු ක්ෂීණාස්‍රව මහණහට ප්‍රහීණයහ. උදුත්මුල්හ. තාලාවාස්තුකෘතයහ අභාවකෘතයහ මතු අනුත්පාදධර්මීයහ. ඇවැත්නි, යම් පමණ ආකිඤ්චන්‍යා චේතොවිමුක්තීහු ඇද්ද, ඔවුනතුරින් අකොප්‍ය-චේතොවිමුක්තිය අග්‍රයයි කියනු ලැබේ ඒ අකොප්‍යචේතොවිමුක්තිය රාග විසින් ශූන්‍ය වෙයි. ද්වේෂ විසින් ශූන්‍ය වෙයි. මෝහ විසින් ශූන්‍ය වෙයි.

ඇවැත්නි, රාගය නිමිත්තකරණයෙකි. ද්වේෂය නිමිත්තකරණයෙකි. මෝහය නිමිත්තකරණයෙකි. ඔහු ක්ෂීණාස්‍රව මහණහට ප්‍රහීණයහ. උදුත් මුල්හ. තාලාවාස්තුකෘතයහ. අභාවකෘතයහ. මතු අනුත්පාදධර්මීයහ ඇවැත්නි, යම් පමණ අනිමිත්තාචේතොවිමුක්තීහු ඇද්ද, ඔවුනතුරින් අකොප්‍යචේතොවිමුක්ති අග්‍රයයි කියනු ලැබේ. ඒ අකොප්‍යචේතොවිමුක්තිය රාග විසින් ශූන්‍ය වෙයි. ද්වේෂ විසින් ශූන්‍ය වෙයි. මෝහ විසින් ශූන්‍ය වෙයි.

ඇවැත්නි, යම් නියරක් ගෙන “මේ දහම්හු එකාර්ථ වෙති, ව්‍යඤ්ජනමාත්‍ර ම වෙනසි” යි කියහෙද්ද, මේ ඒ නියර වෙයි.

ආයුෂ්මත් සැරියුත් මහ තෙරණුවෝ මෙය දෙසූහ. (සොම්නසින්) ගත් සිත් ඇති ආයුෂ්මත් මහාකොට්ඨිත මහතෙරහු ආයුෂ්මත් සැරියුත් මහ තෙරණුවන්ගේ භාෂිතය අභිනන්දන කළහ.

මහාවෙදල්ලසූත්‍රය නිමියේය.